

Міністерство освіти і науки України
ДНУ Інститут модернізації змісту освіти
Мукачівський державний університет
Малопольський державний університет імені
Вітольда Пілецького в Освенцемі (Польща),
Університет економіки в Братиславі
Факультет економіки бізнесу в Кошице (Словаччина)

**VI Міжнародна
науково-практична конференція
“УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМИ
ТРАНСФОРМАЦІЯМИ ГОСПОДАРСЬКИХ ПРОЦЕСІВ:
РЕАЛІЇ І ВИКЛИКИ”
Збірник тез доповідей**

4-5 квітня 2024 р.

**Міністерство освіти і науки України
ДНУ Інститут модернізації змісту освіти
Мукачівський державний університет
Малопольський державний університет
імені Вітольда Пілецького в Освенцімі (Польща),
Університет економіки в Братиславі
Факультет економіки бізнесу в Кошице (Словаччина)**

**УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМИ
ТРАНСФОРМАЦІЯМИ ГОСПОДАРСЬКИХ ПРОЦЕСІВ:
РЕАЛІЇ І ВИКЛИКИ**

**MANAGEMENT OF SOCIO-ECONOMIC
TRANSFORMATIONS OF BUSINESS PROCESSES:
REALITIES AND CHALLENGES**

**Тези доповідей
VI Міжнародної науково-практичної конференції**

4-5 квітня 2024 р.

**Мукачево
2024**

ПРОГРАМНИЙ КОМІТЕТ

ЩЕРБАН Тетяна – ректор, Мукачівський державний університет, Заслужений працівник освіти України, доктор психологічних наук, професор.

ГОБЛИК Володимир – перший проректор, Мукачівський державний університет, Заслужений економіст України, доктор економічних наук, професор;

Вітолд СТАНКОВСКИ – ректор, Державна вища професійна школа ім. кап. Вітольда Пілецького в Освенцеми, Польща (за згодою);

Міхал ТКАЧ – професор, декан факультету, Університет економіки в Братиславі факультет економіки бізнесу в Кошице, Словацька Республіка (за згодою);

КОБАЛЬ Василь – проректор з науково-педагогічної роботи, Мукачівський державний університет, кандидат педагогічних наук, професор;

ГОБЛИК – МАРКОВИЧ Надія – завідувач кафедри менеджменту, управління економічними процесами та туризму, кандидат економічних наук, доцент

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова: Феєр Оксана – к.е.н., доцент. *Члени організаційного комітету: Проскура В.Ф.* – д.е.н., професор; *Лизанець Анжела* – к.е.н., доцент; *Пугачевська Катерина* – к.е.н., доцент; *Товт Тетяна* – к.е.н., доцент; *Хаустова Ксенія* – к.е.н., доцент; *Микуланинець Світлана* – к.е.н.; *Шашовець Йолана* – к.е.н.; *Паулик Алла* – PhD; *Попович Олеся* – PhD.

PROGRAM COMMITTEE OF THE CONFERENCE

Shcherban Tetyana – Rector of Mukachevo State University, Doctor of Psychology, Professor.

Hoblyk Volodymyr – the first Vice-rector of Mukachevo State University, Doctor of Economic Sciences, Professor;

Witold Stankowski – Rector, State Higher Professional School the name of rtm. Witolda Pileckiego in Oświęcimiu (Poland);

Michal Tkáč – Dean of the Faculty, University of Economics in Bratislava Faculty of Business Economics with seat in Košice, Professor (Slovak Republic);

Kobal Vasyl – Vice-rector on scientific and pedagogical work, Mukachevo State University, Candidate of Pedagogical Sciences, Professor;

Hoblyk-Markovych Nadiya - Head of of Management, Management of Economic Processes and Tourism, Mukachevo State University, Candidate of Economic Sciences, Associated Professor.

ORGANIZATIONAL COMMITTEE

Head: Feier Oksana – cand. of ec. sc., assoc. prof. *Members of the Organizational Committee: Proskura V.* – doctor of ec. sc., prof; *Lyzanets A.* – cand. of ec. sc., assoc. prof; *Pugachevska K.* – cand. of ec. sc., assoc. prof; *Tovt T.* – cand. of ec. sc., assoc. prof.; *Khaustova K.* – cand. of ec. sc., assoc. prof; *Mykulanynets S.* – cand. of ec. sc.; *Shashovets Y.* – cand. of ec. sc.; *Paulyk A.* – PhD; *Popovych O.* – PhD.

групами), статтю, місцем проживання, сімейним статусом), валеологічних (за станом здоров'я), економічних (за статусом економічної активності, зайнятості/незайнятості/безробіття, у тому числі залежно від причин незайнятості), соціальних (за розміром домогосподарств залежно від кількості членів, кількості дітей, розміру й структури доходів та витрат), культурних (за національністю, етнічною приналежністю, релігією та ін.); зміни освітньо-кваліфікаційної структури економічно активного населення; зміни професійно-кваліфікаційної структури зайнятих і безробітних; зміни форм, видів, умов зайнятості та безробіття;

в) процесна трансформація: еволюційні зміни у відповідності до цивілізаційного прогресу – зміни в організації праці, попиті на працю; зміни структури зайнятості, секторів ринку праці; зміни рушійних сил економічного розвитку (земля, праця, капітал, знання/підприємництво, інформація) та, відповідно, освітньо-кваліфікаційних вимог до працівників; зміни в умовах глобалізації з формуванням глобальних, міждержавних, транскордонних ринків праці, вторинних ринків праці;

г) інституційна трансформація: зміни вагомості інститутів розвитку ринку, а саме (а) відносин (соціально-трудова, виробничо-ділова, навчально-виховна, сімейна та ін.), (б) імперативів (культурно-ціннісних, правових, ідеологічних та ін.) та (в) регуляторів (адміністративних, мотиваційних, організаційно-економічних та ін.) [3, с. 20]; зміни просторової організації розвитку ринку праці; зміни секторів ринку праці – громадського, молодіжного, трудової (ре)інтеграції та ін.

Згідно з розглянутими видами й критеріями трансформації можна визначити основні проблемні завдання трансформації ринку праці України, що актуалізуються в умовах невизначеної тривалості й наслідків повномасштабної війни:

а) функціональна трансформація: зміни галузевої структури зайнятості через наслідки війни та нові потреби воєнної економіки; зміни місткості ринку, співвідношення попиту і пропозиції, ціни праці (функції регулювання й ціноутворення); зміни вагомості міграційних процесів (втрат), що пріоритизує їх врегулювання через стимулювання повернення біженців, працевлаштування внутрішньо переміщених осіб (функція регулювання); зміни мотиваційного середовища ринку праці на тлі психологічних й інших потрясінь, що загострює проблему «зневірених» у структурі економічно неактивного населення та молоді NEET (функція стимулювання); зміни функціональної місії ринків праці регіонів залежно від їх безпекового статусу та, відповідно, ресурсних можливостей (працевлаштування й інтеграція внутрішньо переміщених осіб, релокація підприємств, збереження економічної активності населення, можливості переорієнтації на зайнятість у видах діяльності воєнної економіки, громадський сектор);

б) структурна трансформація: зміни професійно-кваліфікаційної структури зайнятих відповідно до потреб суспільства та економіки (воєнної економіки, повоєнного відновлення й інших викликів в умовах тяглості російської агресії); зміни видів зайнятості з визначенням вагомості роботодавців, самозайнятих та поширенням волонтерства як нового виду діяльності); зміни форм та, відповідно, якості зайнятості, з поширенням неповної вимушеної зайнятості; зміни видів безробіття для визначення механізмів зниження його рівня та вирішення проблем зростання бідності й соціальної вразливості населення; зміни умов зайнятості через розвиток інклюзивних ринків праці;

в) процесна трансформація: зміни, спрямовані на покращення якості підготовки кадрів в умовах збереження людського потенціалу (в Україні проводяться активні заходи щодо впровадження Національної рамки кваліфікацій, оновлення професійних стандартів, наповнення Реєстру кваліфікацій, відтак дані процеси необхідно завершити); зміни професійно-кваліфікаційної структури зайнятих через виникнення нових професій, що пов'язані з еволюційними змінами;

г) *інституційна трансформація*: розвиток нових секторів ринку праці – (а) громадського сектору (в тому числі за грантового фінансування міжнародних організацій), (б) сектору трудової (ре)інтеграції (деоблізованих (учасників бойових дій) та працездатних членів їх сімей, внутрішньо переміщених осіб, біженців, які повернулись в Україну, інших категорій населення, які постраждали в умовах повномасштабної війни та інших форм агресії), (в) сектору зайнятості молоді як стратегічної соціально-демографічної групи населення (в тому числі для сприяння в пошуку першого робочого місця, поширення дуальної освіти для протидії зовнішніх міграційних втрат).

За нинішніх обставин основними цілями трансформації ринку праці України мають ставитись: подолання дивергенцій, дисбалансів, асиметрій, перешкод розвитку з врахуванням євроінтеграції, викликів нестабільності та основних ризиків (безпекових, демографічних); забезпечення конкурентоспроможності в умовах євроінтеграції та викликів нестабільності; посилення функціоналу та здійснення структурних змін відповідно до потреб воєнного часу та перспектив повоєнного відновлення.

У подальших дослідженнях автора буде більш детально розкрито критеріальний підхід до аналізування трансформації ринку праці з можливістю його подальшої апробації для України та її регіонів.

Список використаних джерел:

1. Антохова О. Ю. *Інтерферентні реакції регіональних ринків праці на трансформаційні зміни в умовах модернізації. Науковий Часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія Економіка і право. 2014. Вип. 24. С. 68-75.*

2. Герасименко А. *Економічний зміст та напрямки трансформації економічних систем. Економічна теорія: Економічний вісник Дніпровської політехніки. 2015. № 3. С. 9-19.*

3. Онікієнко В. В. *Ринок праці та соціальний захист населення України: ретроаналіз, проблеми, шляхи вирішення: науково-аналітична монографія. К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, 2013. 456 с.*

УДК: 336

ВІРА БРАТЮК

к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки та фінансів
Мукачівський державний університет, м. Мукачеве, Україна

ФІНАНСОВІ ПОКАЗНИКИ РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Дослідження впливу кризових чинників на економічні системи, включаючи страховий ринок, завжди має важливе значення для аналізу поведінки учасників ринку, регуляторів та наслідків цих криз. Це допомагає в управлінні ризиками та прийнятті належних рішень у майбутньому. У випадку України, стан та динаміка страхового ринку є рідкісним явищем, і дії щодо протидії системним кризам часто маловідомі або унікальні. Розв'язання цієї проблеми передбачає визначення чинників кризових ситуацій, аналіз поточного стану та тенденцій розвитку страхового ринку, і формулювання рекомендацій щодо майбутнього розвитку цього сектору.

У період з 2020 по 2023 рік страховий ринок України стикнувся з викликами, включаючи пандемію COVID-19 і військову агресію з боку Росії. Ці події вплинули на ключові показники ринку. Страховики та їх клієнти, зокрема, стали об'єктом пошкоджень та змін в робочому середовищі через бойові дії. Відомо, що страхування захищає майнові інтереси осіб у разі страхового випадку за умови сплати страхових

премій. Учасники страхового ринку включають страховиків, страхувальників та інших учасників. Розвинений страховий ринок є важливим для економічного розвитку країни і захисту компаній та населення від ризиків. Аналіз літератури показує, що страховий ринок формується на основі потреб і пропозиції страхових послуг, що взаємно залежать від економічного стану країни.

З іншої сторони, на нашу думку, страховий ринок є сталим та може розвиватися за умови виконання функцій, які йому притаманні. Варто нагадати, що функції страхового ринку за [1; 5] прийнято поділяти на загальні ринкові та специфічні. До загально ринкових функцій страхового ринку відносять функції, характеристики яких показані в табл. 1.

Таблиця 1

Загальні ринкові функції страхового ринку

Функція ринку	Характеристика функції ринку
Комерційна	Функція характеризує підприємницьку діяльність страховика, яка спрямована на отримання прибутку від надання страхових послуг і продажу страхового продукту з прийнятним ризиком.
Цінова	Функція відображає процес формування збалансованої ціни на страховий продукт під впливом потреб страхувальників та пропозиції страховиків.
Інформаційна	Функція шляхом розміщення реклами забезпечує обізнаність страхувальників про страхові продукти та завдяки маркетингу забезпечує обізнаність страховиків про потреби страхових послуг на страховому ринку.
Регулююча	Функція, сутність якої полягає у встановленні та контролі на законодавчому рівні правил діяльності страховиків, надання страхових послуг та відшкодування збитків страхувальникам.

Джерело: власна розробка за аналізом літератури [1; 5].

Динаміка показників в наступні роки свідчить про повернення роботи страхового ринку до нормального циклу та адаптацію до роботи в умовах військової агресії. Аналіз валових та чистих страхових премій і виплат у 2020-2023 рр. подано в табл. 2.

Таблиця 2

Аналіз валових та чистих страхових премій і виплат у 2020-2023 рр. (млн. грн.)

Показник	2020	2021	2022	2023
Валові страхові премії	32967,0	38070,6	28573,7	34141,7
Валові страхові виплати	11131,0	13427,7	9502,3	12027,4
Рівень валових виплат, %	33,8	35,3	33,3	35,2
Чисті страхові премії	29271,8	35253,0	27703,0	33437,8
Чисті страхові виплати	10817,5	13215,7	9349,6	11923,4
Рівень чистих виплат, %	37,0	37,5	33,7	35,7

Джерело: власна розробка за даними НБУ [2; 3; 4].

Показники діяльності на страховому ринку за 9 міс. 2023 р. показані в табл. 3.

Попри тяжкі втрати економіки від війни, страховий ринок продовжує свою діяльність і виконує свої зобов'язання перед клієнтами. Масштаби руйнувань та наслідки військової агресії підкреслюють важливу роль страхування в подоланні шкоди, спричиненої конфліктом. Ми вважаємо, що у майбутньому страхування має стати основою стійкості країни перед різноманітними загрозами, такими як пандемії, кліматичні зміни, природні катастрофи, технологічні аварії та інші надзвичайні події. У післявоєнний період розвиток страхового ринку має сприяти політиці підтримки та стимулювання відновлення, розвитку стійкості страхових компаній і створенню нових страхових продуктів, а також програм інвестування в реальний сектор економіки.

Показники діяльності страховиків на ринку України за 9 міс. 2023 р. (млн. грн.)

№	Показники	Період		
		I квартал 2023	I півріччя 2023	9 місяців 2023
	Кількість укладених договорів страхування, за період, тис. одиниць	20 228,9	40 774,8	73 353,0
	Валові страхові премії, з них:	10 116,4	21 354,7	34 141,7
	від страхувальників – фізичних осіб	6 109,9	13 036,3	20 951,9
	від перестраховальників	224,3	495,3	736,9
	Валові страхові виплати, з них:	3 839,8	7 817,5	12 027,4
	страхувальникам – фізичним особам	2 037,3	4 162,4	6 457,9
	перестраховальникам	80,7	79,9	103,4
	Рівень валових виплат, %	38,0	36,6	35,2
	Чисті страхові премії (валові страхові премії за мінусом частки страхових премій, які сплачуються перестраховикам-резидентам)	9 915,1	20 895,1	33 437,8
	Чисті страхові виплати (валові страхові виплати за мінусом частки страхових виплат, які компенсовані перестраховиками-резидентами)	3 792,6	7 744,4	11 923,4
	Рівень чистих виплат, %	38,3	37,1	35,7

Джерело: власна розробка за даними НБУ [2].

Отже, проведений аналіз оцінки стану і фінансових показників ринку страхових послуг України виявив коло проблем і викликів, які виникли упродовж 2020-2023 рр. у страховиків. Встановлено, що пандемія COVID-19 стала руйнівною подією, вплив якої мав наслідки для страховиків. Виявлено взаємну залежність страхового ринку та стану економіки країни. Доведено, що страховий ринок є сталим та може розвиватися за умови виконання функцій, які йому притаманні. Встановлено, що протягом 2020-2023 рр. страховий ринок скоротився з 215 до 111 компаній, але страхові потреби страхувальників на ринку прийняли страховики, які виконали вимоги НБУ і продовжили страхову діяльність.

Список використаних джерел:

1. *Базилевич В. Д. Страховий ринок України. Київ : вид-во Знання, 1998. 374 с.*
2. *Наглядова статистика. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#6> (дата звернення 10.11.2023).*
3. *Огляд страхового ринку за I півріччя 2021 року. НБУ. Управління нагляду за страховим ринком. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Insurance_market_review_first_half_2021_pr_2021-10-26.pdf?v=4 (дата звернення 10.11.2023).*
4. *Огляд страхового ринку України за I півріччя 2022 року. НБУ. Управління нагляду за страховим ринком. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Огляд_стан_страхового_ринку-нагляд_pr_2022-09-23.pdf?v=5 (дата звернення 10.11.2023).*
5. *Олійник О. В., Нагаєва Г. О. Страхування : навч. посіб. Харків : ХНАУ, 2020. 252 с.*

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>